

11 Οκτωβρίου 2016

Έχει ηθική η οικονομία; (Αναστασία Δημητρακοπούλου, Δρ. Φιλοσοφίας Παν/μίου Αθηνών)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

dollar banks note money background

Σε μία εργασία, η οποία ασχολείται με την σχέση της οικονομίας, της ηθικής και της πολιτικής δεν θα μπορούσε να απουσιάζει το ερώτημα σχετικώς με την ηθική της οικονομίας. Το ερώτημα, που αναδύεται είναι το κάτωθι· ποιές είναι οι αρχές, οι οποίες διέπουν την δραστηριότητα της οικονομίας;

Στην συγκεκριμένη προβληματική δεν μπορεί να υπάρξει απάντηση, διότι, όπως τέθηκε είναι λανθασμένη, αφού προσωποποιείται μία δραστηριότητα, η οποία δεν είναι ένα πρόσωπο, το οποίο έχει θέληση, προτιμήσεις και σκοπούς, πώς, επομένως, θα έχει ηθική; Η ηθική ανήκει στα υποκείμενα^[i]. Εκείνο, το οποίο πρέπει να απασχολεί είναι η εξεύρεση τρόπων, ούτως ώστε οι πολίτες να πράττουν ενάρετα. Αυτό το ζήτημα πρωτίστως αφορά τους πολιτικούς, οι οποίοι είναι αναγκαίο να το θέσουν ως βασική επιδίωξη του πολιτικού τους προγράμματος.

Το οικονομικό σύστημα, που τείνει να επικρατήσει στις σύγχρονες κοινωνίες, αναδεικνύει την ατομικότητα, την περιθωριοποίηση των αδύναμων κοινωνικών ομάδων, με συνέπεια την διεύρυνση του χάσματος μεταξύ των πλουσίων και των φτωχών. Τα υλικά αγαθά και τα χρήματα διαμορφώνουν το αξιακό υπόβαθρο μίας κοινωνίας και όχι η ενάρετη συμπεριφορά. Όπως χαρακτηριστικώς λέγει ο C. Barker: «οι άνθρωποι εκτιμώνται με κριτήριο το τι έχουν και το τι καταναλώνουν, παρά με το τι είναι^[ii]». Η δεδομένη πρακτική συνιστά μεταβολή του συστήματος αρχών μίας κοινωνίας και διαστρέβλωση του σκοπού του χρήματος, δεδομένου ότι δεν υπηρετεί τους ανθρώπους, αλλά τους ελέγχει, πράγμα που καθιστά εμφανή την αποτυχία του πολιτικού συστήματος.

Η επιδίωξη του κράτους πρέπει να είναι η εξασφάλιση των αγαθών στους πολίτες· εν πρώτοις των υλικών και δευτερευόντως των συμβολικών αγαθών. Καταρχάς, οι πολίτες πρέπει να κατέχουν κάποια στοιχεία ευημερίας και συμμετοχής σε αγαθά, ώστε να επιτυγχάνεται η διασφάλιση της επιβιώσεως, της υγείας και της παιδείας. Κατά δεύτερον, το κράτος οφείλει να εξασφαλίζει τους όρους για την ζωή των πολιτών, δηλαδή αξίες, όπως η δικαιοσύνη, η προστασία των δικαιωμάτων κλπ..

Η πραγματικότητα, όμως, είναι διαφορετική και επίρρωση αυτού αποτελεί η ιδιωτικοποίηση των φυσικών αγαθών (αέρας, νερό κλπ.), της δημόσιας παιδείας και της υγείας με το πρόσχημα της μειώσεως του κόστους, επιφέροντας ως συνέπεια τον αποκλεισμό των πολιτών από τα βασικά αγαθά. Οι πολιτικοί οφείλουν να καταστήσουν σαφή την πεποίθησή τους και ακολούθως να θέσουν όρια στην αγορά ότι δεν πωλείται κάθετί, διότι αποτελούν αναγκαία αγαθά, στα οποία όλοι οι πολίτες επιβάλλεται να έχουν πρόσβαση. Οι πολίτες έχουν ανάγκη από ένα κράτος οργανωμένο, το οποίο δεν ασχολείται αποκλειστικώς με την

εμπορευματική πλευρά των πραγμάτων ούτε τα αναγάγει όλα σε αυτήν, όπως για παράδειγμα την έννοια της αλληλεγγύης.

Η πολιτική και η «αγορά» οφείλουν να επιτρέψουν στους πολίτες να συνυπάρξουν, καθιστώντας σαφές ότι δεν δύνανται τα πάντα να υποταχθούν στην λογική της αγοράς[iii]. Η εδραίωση ενός οικονομικού συστήματος δεν συντελείται με τυχαίο τρόπο, αλλά απαιτεί κανόνες λειτουργίας, δηλαδή μία ιδεολογία, που να τους δικαιολογεί και κάποια συνείδηση, που να αγωνίζεται για την πραγμάτωσή τους. Την στήριξη προθύμως την παρέχουν οι πολιτικοί, οι ιδιοκτήτες των Μ.Μ.Ε. και οι εκπρόσωποι, κυρίως, των Κοινωνικών Επιστημών. Η εκτίμηση ενός οικονομικού συστήματος δεν κρίνεται μόνο από την αποτελεσματικότητά του ως προς το πρακτικό μέρος, αλλά εισχωρούν και ηθικά κριτήρια. Επιπλέον, απαιτείται η ύπαρξη περισσότερων συστημάτων, ούτως ώστε να καταστεί δυνατή η ορθότερη επιλογή[iv].

[i] Α. Κοντ-Σπονβίλ, *Είναι Ηθικός ο Καπιταλισμός;* μτφρ. Κ. Καυκάς, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2005, τίτλ. πρωτ. *Le Capitalisme Est il Moral?* Albin Michel, Paris 2004, σσ. 75-77.

[ii] C. Barker, «*The Economics of Poverty and the Poverty of Economics. A Christian Perspective*», working paper No 15, στο Cornell University-Department of Applied Economics and Management, 2003, σ. 14. Πβ. π. Α. Μπαιραχτάρης, «Οικονομία του Θεού και η Οικονομία της Αγοράς: αναζητώντας το μέτρο», στο *Θεολογία* 42012, σσ. 23-58, σ. 28.

[iii] Α. Κοντ-Σπονβίλ, *ό.π.*, σσ. 132-133.

[iv] Γ. Βλάχου, *Πολιτική*, Αθήνα 1977, σσ. 14-15.

[συνεχίζεται]

Το παρόν κείμενο είναι το δεύτερο μέρος της εργασίας της Δρ. Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αναστασίας Δημητρακοπούλου, με τίτλο “Η διαλεκτική σχέση της Οικονομίας με την Πολιτική και την Ηθική”

Το προηγούμενο μέρος της εργασίας μπορείτε να το διαβάσετε [εδώ](#)